

Nr 5

Utlåtande i anledning av motioner rörande användningen av benämningen glass.

Tredje lagutskottet har behandlat två i riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 314 i första kammaren¹ av herr Thorsten Larsson m. fl. och nr 390 i andra kammaren av herr Wahrendorff m. fl.

I motionerna hemställs, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av livsmedelsstadgan att med tillämpning från den dag då konventionen angående upprättande av Europeiska frihandels-sammanslutningen träder i kraft glass, vid vars tillverkning använts annat fettämne än mjölkfett eller som framställts utan fettämne, icke må saluföras eller utbjudas under annan benämning än att förhållandet därav klart framgår, exempelvis genom att beteckningen margarin eller motsvarande skall fogas före ordet 'glass' eller före ordet 'is' eller också så att 'glass' resp. 'is' icke får ingå i benämningen för varan».

De nu föreliggande motionerna är till såväl motivering som yrkande i stort sett överensstämmande med två vid 1958 års B-riksdag väckta motioner (nr I: 148 och II: 190). En utförlig redogörelse för gällande rätt och för utländsk lagstiftning återfinnes i utskottets utlåtande (nr B 4) i anledning av dessa motioner.

Motionärerna har nu gjort gällande, att frågan kommit i ett väsentligt annat läge genom Sveriges anslutning till Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) och att det därför är motiverat att frågan upptages till ny prövning. I denna del har motionärerna anfört bl. a. följande.

Sveriges anslutning till EFTA kan med stor sannolikhet väntas innebära att import av glass upptages i varje fall från Danmark, Norge och Storbritannien. Dessa tre länder har redan genomfört sådana bestämmelser, att särskilt namnskydd tillförsäkrats glass vars fett uteslutande härstammar från mjölk. Genom bl. a. de lägre lönekostnader som tillverkarna i dessa länder har att räkna med i jämförelse med tillverkarna i Sverige kan glassen från dessa länder exporteras till mycket konkurrenskraftiga priser. Glassimporten till Sverige kan i första hand väntas ske i form av chokladöverdragen glass, då denna enligt konventionen skall anses som industrivara, men även annan glass torde kunna komma i fråga.

¹ Motionen i sin helhet tryckt bland Andra kammarens motioner.

Avgörande härför blir hur föreskriften i konventionen skall tolkas, att som jordbruksvara skall anses »till annat nummer ej hänförliga beredda näringsmedel, med väsentligt innehåll av fett, ägg, mjölk eller spannmål med undantag av glasspulver och puddingpulver».

Det finns i detta sammanhang ingen anledning att ingå på importfrågan i och för sig. Vad som i detta sammanhang bör uppmärksammas är emellertid, att från ovannämnda tre EFTA-anslutna stater kommer att kunna importeras glass för att försäljas här i landet under benämning som inte får användas i hemlandet på grund av de där gällande bestämmelserna med syfte att rikta konsumenternas uppmärksamhet på varans sammansättning. Denna bristande överensstämmelse i de bestämmelser som reglerar handeln med glass måste betraktas som klart otillfredsställande inför den förändrade marknadssituation som redan under innevarande år kan väntas uppstå. Detta talar för att ett särskilt skydd för benämningen glass införes eller i varje fall att särskild upplysningsplikt om fettsammansättningen i saluförd glass ålägges tillverkarna.

Härutöver har motionärerna framhållit, att den vedertagna användningen av ordet glass inneburit påtagliga nackdelar för konsumenterna, som icke varit tillförsäkrade ens en grundläggande information om varans ursprung, som dock särskilt i vad angår glass måste sägas vara avgörande för dess kvalitet.

Utskottet anförde år 1958 bl. a. följande.

Beträffande det av motionärerna i första hand åberopade motivet, det påstådda kvalitativa företrädet hos glass vari mjölkfett ingår, har flera remissorgan under hänvisning till de inom modern fettforskning uppnådda resultaten ifrågasatt, om glass som innehåller annat fett än mjölkfett ur kvalitativ synpunkt är underlägsen övriga glassorter.

Det är emellertid sannolikt, att en hel del konsumenter faktiskt tillmäter glassens sammansättning betydelse och oberoende av hur det verkligen kvalitetsmässigt sett förhåller sig föredrar glass med mjölkfett framför annan glass. Det är likaledes antagligt, att åtskilliga konsumenter icke vet om att vissa glassvaror tillverkas av annat fett än mjölkfett eller utan fett alls. *Utskottet* anser denna bristande kännedom i och för sig vara en olägenhet, som i möjligaste mån bör undanröjas.

Även om den av motionärerna anvisade ordningen synes vara ett sätt på vilket detta önskemål skulle kunna förverkligas, talar likväl enligt *utskottets* mening tungt vägende skäl emot en ändring av livsmedelsstadgan i enlighet med förslaget.

Först bör framhållas att det från franskan inlånade svenska ordet glass («is») icke innebär annan bestämning än att det gäller en frusen vara. Glass har också hittills i vårt land använts som en allmänt vedertagen beteckning för en viss varutyp, utan att detta inneburit någon bestämning av varans ingredienser eller kvalitet. Att förbehålla en sådan allmän varubenämning för en produkt endast under förutsättning att den framställts på visst sätt skulle då vara att våldföra sig på gängse språkbruk. *Utskottet* finner därför en ändring i enlighet med det föreliggande motionsförslaget knappast överensstämma med de syften livsmedelsstadgan väsentligen har att tillgodose — att skydda konsumenterna mot mindervärdiga livsmedel och att främja redligheten i livsmedelshandeln.

Härtill kommer en viktig omständighet, som enbart den ger anledning till starka betänkligheter mot motionärernas förslag, nämligen att många glassfabrikanter vid ett genomförande därav obehörigen skulle hindras i sin näringsutövning och tvingas antingen att övergå till fabrikation av glass med mjölkfett eller att ändra inarbetade firmor och varubeteckningar, vari ordet glass ingår.

Vad angår det andra i motionerna åberopade skälet, önskemålet att främja en tillräcklig mjölkavsättning inom landet, vill utskottet för sin del uttala, att detta syfte — vilket i och för sig är behjärtansvärt — icke gärna ensamt motiverar en ändring av livsmedelsstadgan, vilken är avsedd att tjäna helt andra ändamål, utan bör tillgodoses i ett större jordbrukspolitiskt sammanhang.

Av anförda skäl kan utskottet icke ge sin anslutning till förslaget såsom det av motionärerna utformats.

Detta innebär dock icke att utskottet ej delar motionärernas uppfattning om värdet av konsumentupplysning i förevarande hänseende. Oberoende av vilken glass som i verkligheten är bäst, synes det vara av värde för alla i sammanhanget berörda parter, att konsumenterna äger tillgång till sådan upplysning om glassens sammansättning, att de kan göra ett medvetet val mellan olika glassorter. Detta skulle kunna åstadkommas antingen genom föreskrift, att all glass — i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller i de övriga nordiska länderna — skall saluföras under dubbelbenämning såsom t. ex. gräddglass, mjölkglass, fruktglass eller emulsionsglass eller genom införande av varudeklarationsskyldighet.

Det förra alternativet torde emellertid medföra delvis samma olägenheter i avseende å inarbetade firmor och varubeteckningar som förut påvisats bli följderna av motionärernas förslag. Allmänt nyttjade benämningar som exempelvis jordgubbsglass, chokladglass o. s. v. skulle alltså icke bli tillåtna, i varje fall ej utan ett tillägg angående sammansättningen, som skulle bli alltför tyngande för användning i vardagligt bruk. Utskottet finner sig därför icke böra förorda denna lösning.

Däremot anser utskottet att införande av någon form av skyldighet att deklarerera glassens fettsammansättning å de förpackningar, vari den tillhandahålles, borde närmare prövas. Enligt vad utskottet under hand inhämtat överväges emellertid bland de fabrikanter som tillverkar glass med mjölkfett en frivillig märkning av glassförpackningarna. Det förefaller därför icke uteslutet, att frågan om sådan varudeklaration å förpackningarna kunde lösas på frivillighetens väg. Förmodligen skulle många konsumenter föredra glass, vars fettsammansättning de erhåller upplysning om genom förpackningen, framför glass av därvidlag okänt innehåll. Under sådana omständigheter finner utskottet f. n. icke anledning förorda riksdagen att vidta någon åtgärd i frågan.

Till bemötande av vad utskottet sålunda uttalat har i nu förevarande motioner erinrats om att svensk lagstiftning redan tidigare godtagit principen att näringsutövare får anpassa sin firma och sina varubeteckningar efter den lagstiftning som kan genomföras för att skydda vissa varor eller vissa intressen. Så hade skett vid smörskyddets tillkomst.

Beträffande den av utskottet år 1958 berörda frivilliga kvalitetskontrollen genom s. k. runmärkning har motionärerna anført.

Sedd mot bakgrund av vad som ovan anförts beträffande den nya situation som kan uppstå i och med att frihandelskonventionen den 1 juli 1960 väntas träda i kraft, kan inte heller den frivilliga kvalitetskontroll som införts genom den s. k. runmärkningen av glass sägas fylla kravet på konsumentupplysning. Runmärkningen av glass grundar sig på en särskild kvalitetskontroll som enligt av statens jordbruksnämnd meddelade föreskrifter sker vid Svenska kontrollanstalten för mejeriprodukter och ägg.

Förutsättningen för runmärkning är att som enda fettillsats använts mjölkfett. Det torde emellertid vara förenat med betydande svårigheter att hos konsumenterna i avgörande utsträckning sprida kännedom om denna frivilliga kvalitetskontroll. Dessutom kvarstår det faktum att den svenska runmärkningen inte ansluter sig till det namnskydd som andra medlemsstater i EFTA genomfört.

Utskottet

Den av motionärerna upptagna frågan behandlades av utskottet i anledning av motioner vid 1958 års B-riksdag, varvid utskottet avgav ett utförligt utlåtande (nr B 4). Vad utskottet då uttalade äger enligt utskottets mening alltjämt giltighet. Ett skäl att ånyo upptaga frågan till behandling utgör enligt motionärerna Sveriges förestående anslutning till konventionen om upprättande av Europeiska frihandelssammanslutningen. Motionärerna anser det otillfredsställande, att till vårt land kan komma att importeras glass, som sedan kan här försäljas under en benämning som icke får användas i tillverkningslandet.

Enligt utskottets mening är det ur svensk synpunkt strängt taget ovidkommande under vilken beteckning en här saluförd vara säljes i ett annat land. Av betydelse för oss är däremot varans beskaffenhet. Utskottet anser nu liksom år 1958 att varudeklaration i någon form är önskvärd. Frågan huruvida föreskrifter därom blir erforderliga för importerad glass bör emellertid icke upptagas förrän det avgjorts till vilket varuslag (jordbruksvara eller industrivara) glass enligt frihandelskonventionen kommer att hänföras och utvecklingen visat att fog finnes för införande av varudeklarationsskyldighet. Beträffande inom landet tillverkad glass anser utskottet den under medverkan av statens jordbruksnämnd bedrivna frivilliga kvalitetskontrollen genom runmärkning vara ett steg i rätt riktning. Anledning att för närvarande införa bestämmelser om varudeklarationsskyldighet beträffande glass anser utskottet ej föreligga.

Med hänsyn till att motionärerna särskilt framhållit önskvärdheten av att skydda glass innehållande mjölkfett och betonat konsumenternas intresse av att vid inköp av glass kunna välja sådan glass, vill utskottet erinra om att 64 § 1 mom. livsmedelsstadgan ger sådant skydd för glass som innehåller minst 12 % mjölkfett samt att konsumenternas nämnda intresse tillgodoses om tillverkaren använder benämningen gräddglass på sin produkt.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att motionerna I: 314 och II: 390 icke måtte föranleda
någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 24 februari 1960

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Osvald, Grym, Georg Carlsson, Kristiansson, Ebbe Ohlsson, Alexanderson*, Åke Larsson, Ferdinand Nilsson och Wirmark;

från andra kammaren: herrar Levin, Åhman, fru Torbrink, herrar Hansson i Skegrie*, Bengtsson i Halmstad, Persson i Tandö, Stiernstedt och Turesson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

1. av herrar Hansson i Skegrie och Ferdinand Nilsson, vilka ansett att utlåtandet under rubriken »Utskottet» bort ha följande lydelse.

Såsom motionärerna anført är det sannolikt, att Sveriges anslutning till Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) kan komma att medföra viss import av glass till vårt land, särskilt som det icke är uteslutet att all glass kommer att betecknas såsom industrivara och därigenom åtnjuta de lättnader med avseende å tullavgifter som anslutningen till EFTA innebär. Under sådana förhållanden anser utskottet starka skäl tala för att den svenska lagstiftningen på detta område anpassas till den som gäller i bl. a. våra nordiska grannländer. Det starkaste skälet härför utgör den omständigheten att en sådan lagstiftning ger konsumenterna upplysning om beskaffenheten av varan i fråga. Utskottet uttalade redan år 1958 önskvärdheten av någon form av konsumentupplysning beträffande glass. Beträffande importerad glass är även att märka att frivillig kvalitetskontroll i form av runmärkning eller på annat sätt svårligen låter sig genomföra. Däremot kan naturligtvis varudeklarationsskyldighet införas, men ett i sak effektivare resultat skulle uppnås genom den av motionärerna föreslagna lagstiftningen.

Därest lagstiftningen utformas så, att all glass som ej innehåller mjölkfett skall saluföras under dubbelbenämning, som klart anger detta förhållande — t. ex. emulsionsglass — torde några nämnvärda olägenheter

beträffande inarbetade firmor och varubeteckningar knappast behöva uppstå.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att riksdagen med bifall till motionerna I: 314 och II: 390
måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring
av livsmedelsstadgan som utskottet ovan förordat.

2. av herrar Stiernstedt och Turesson.